

**ВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

**Демократичний цивільний контроль
над сектором безпеки і оборони**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Політологія. Національна безпека»

Спеціальність 052 Політологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 7 від 07 грудня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023 __

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони
Викладач (-і)	Москалюк Михайло Федорович
Контактний телефонвикладача	067 907 94 56
Е-mail викладача	moskaljuk62@ukr.net
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	2 год. на тиждень згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> навчального курсу «Демократичний контроль над сектором безпеки і оборони» є актуальні теоретичні, правові та організаційні аспекти становлення і розвитку системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони в сучасних умовах, зокрема, питання сутності, змісту та організаційної моделі цивільного контролю і його демократичної природи. генезис формування і розвитку системи демократичного цивільного контролю в Україні та відповідний досвід країн-членів ЄС і НАТО. Особлива увага приділяється аргументації соціальної і професійної необхідності демократичного цивільного контролю та механізмам його практичної реалізації.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою</u> вивчення навчальної дисципліни є розкриття змісту та сутності демократичного цивільного контролю сектору безпеки і оборони, його значення та форм реалізації у світовому та вітчизняному контексті.</p> <p><u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оволодіння студентами понятійно-категоріальним апаратом та науковим інструментарієм навчального курсу; - з'ясування теоретичних основ демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони; - аналіз організації демократичного контролю над сектором безпеки в країнах-членах ЄС і НАТО; - характеристика становлення і розвитку системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p><u>Загальні компетентності:</u></p> <p>Знання предметної області та розуміння професійної діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність спілкуватися іноземною мовою; - здатність бути критичним і самокритичним; - здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); - здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології; - здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; - здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у 	

загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

.....
Фахові компетентності:

- здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення сфер національної безпеки і оборони держави.;
- здатність аналізувати та розуміти сучасний стан і тенденції розвитку міжнародних відносин, їх вплив на національну безпеку і оборону держави, об'єктивний характер європейських та євроатлантичних інтеграційних процесів, шляхи досягнення сумісності із збройними силами країн Організації Північноатлантичного договору (НАТО);
- здатність формувати та вдосконалювати організаційні структури та створювати відповідні умови для забезпечення безпеки;
- здатність кваліфіковано давати рекомендації керівникам підрозділів відділів, установ та органів з питань, пов'язаних з проблемами забезпечення безпеки;
- здатність формулювати систему цінностей, діяти соціально відповідально, неупереджено, як представник держави, керуючись нормами законодавства;
- здатність розробляти та впроваджувати організаційно-правові заходи підвищення ефективності діяльності підпорядкованих складових сектору безпеки і оборони.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
8	052 Політологія	IV	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до курсу. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони (ДЦКСБО): зміст поняття та теоретико-методологічне обґрунтування	2	2	10
Тема 2. Організація ДЦКСБО в країнах-членах ЄС	2	4	10
Тема 3. Організація ДЦКСБО в країнах-членах НАТО	2	4	10
Тема 4. ДЦКСБО в Україні	2	4	10
Тема 5. Форми та механізми ДЦКСБО	2	2	10

Тема 6. Аналітичне забезпечення над ДЦКСБО України	2	2	10
ЗАГ.:	12	18	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Структура розподілу балів в межах аудиторно-самостійної роботи студентів:</p> <p>1) усні відповіді на семінарських заняттях – 70 балів;</p> <p>2) індивідуальна робота: підготовка та захист реферату з обраної теми– 15 балів;</p> <p>3) тестова контрольна робота – 15 балів</p> <p>Загальна кількість – <i>100 балів</i>.</p> <p>Підсумковий контроль – залік.</p>		
Вимоги до письмових робіт	<p>Письмова контрольна робота є обов'язковою до виконання. Отримані студентом бали (максимум 15 балів) впливають на виставлення підсумкової оцінки. Письмова контрольна робота виконується виконується на останньому семінарському занятті. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав повний обсяг навчального навантаження, передбаченого навчальним планом з даної дисципліни.</p> <p>Реферативна робота виконується у друкованому форматі на аркушах А – 4. Обсяг - 12-15 сторінок, шрифт-14, інтервал-1,5, поля: зліва, зверху, знизу – 20 мм, справа – 15 мм. Список літератури подавати наприкінці тексту за алфавітом. Посилання на використані джерела - в тексті в квадратних дужках, де перша цифра - позиція у списку літератури, а друга – номер сторінки, наприклад, [8, с. 12]. Структура написання реферату: вступна частина; аналіз використаної літератури по темі (2-3 абзаци); характеристика обраної теми та перспективність її дослідження; визначення основних параметрів викладу матеріалу; наведення ілюстрованого матеріалу, що підтверджує аргументаційну базу; висновки; список використаної літератури. У випадку глибокого розкриття проблеми з відображенням авторської позиції реферат оцінюється 5 балами; обґрунтоване розкриття теми – 4 бали; неповне розкриття теми 3 бали; високий рівень компілятивності – 2 бали; розкриття лише одного аспекту дослідженого предмету – 0 – 1 бал.</p> <p>Враховується також:</p> <ul style="list-style-type: none"> -складність обраної теми; -зміст, теоретичне узагальнення, обґрунтованість висновків; -кількість використаних джерел і літератури; -рівень знань з досліджуваної теми. 		
Семінарські заняття	<p>Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за п'ятибальною шкалою:</p> <p>5 балів студент отримує за вичерпну бездоганну відповідь із наведенням двох і більше прикладів на підтвердження теоретичного положення, яке розглядається.</p> <p>4 бали – за повну відповідь із наведенням двох і більше прикладів проте з однією-двома змістовими неточностями.</p> <p>3 бали – за неповну правильну відповідь, або таку, що містить ряд змістових неточностей чи невірно наведені приклади або їх відсутність.</p> <p>2 бали – за часткову, з грубими недоліками відповідь, або за її неадекватність завданню чи відсутність взагалі.</p> <p>Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, доповнення, участь у дискусії. При цьому</p>		

	враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативні тези, змістовні доповнення, що дійсно сприятимуть розгляду проблемних питань. Студент (-ка) повинен (-а) мати не менше трьох оцінок за семінарські заняття, що у підсумку визначають середній арифметичний бал і виставляються в журналі окремою графою (максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях -70).
Умови допуску до підсумкового контролю	Якісне виконання: 1) тематики семінарських занять. Для цього необхідно якісно готувати конспекти семінарських занять. 2) однієї індивідуальної роботи. Виконання реферативного завдання передбачає якісну пошукову працю, творчий підхід до оформлення студентом (-кою) індивідуальної роботи. Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 26 і більше балів.
Підсумковий контроль	Залікова (тестова) контрольна робота. Кількість тестових завдань – 50. Тести побудовані за схемою: 4 завдання, з яких одна правильна відповідь. Максимум – 10 балів. Загальна сума отриманих балів– 100

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Письмові роботи виконуються студентом самостійно у вигляді відповідей на тестові завдання. Пропонується чотири варіанти відповідей із зазначенням однієї правильної. Письмова робота виконується на останньому занятті.

Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв, планшету чи іншого мобільного пристрою під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до не зарахування результатів чи не складання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. У випадку виявів недобропорядної поведінки, академічної недоброчесності(списування), викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи. З поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно за умови погодження із керівником курсу.

Відвідування занять

Студент, який навчається за індивідуальним графіком виконує початковий план у строгій відповідності із затвердженими вимогами та термінами. Політика навчального курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у випадку пропущених занять без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на заняттях або ж невчасного виконання завдань студенту пропонується у визначений викладачем день і час відпрацювати пропущені заняття.

Неформальна освіта: порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів з лінгвістики на платформах Coursera, UdeMy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>

8. Рекомендована література

1. Василенко В. М., Дорошенко В. А. Поняття та зміст громадського контролю за діяльністю національного антикорупційного бюро України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 4.
2. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони: теорія і практика : навчальний посібник / В. А. Яценко, В. Г. Пилипчук, П. П. Богущкий, О. Д. Довгань, І. М. Доронін, О. В. Петришин; за заг. ред. В. Г. Пилипчука. Київ; Одеса, 2020.
3. Дроздук В. А. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони. *Право та державне управління*. 2021. № 1.
4. Крупник А. С. Громадський контроль: сутність та механізми здійснення. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2007. Вип. 1.
5. Полторац С. Т. Громадський контроль над військово-промисловим комплексом: інституційні аспекти функціонування. *Вісник НУЦЗУ*. Серія: Державне управління. Вип. 1(6), 2017.
6. Полтораков О. Нова модель цивільно-військових відносин (переосмислення концепції С. Хантінгтона в умовах початку ХХІ ст.). *Національна безпека: український вимір*. 2009. № 6.
7. Сіцінська М. В. Правові основи демократичного цивільного контролю над правоохоронними органами в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. № 4.
8. Сквірський І. О. Громадський контроль у публічному управлінні: теоретико-правові та праксеологічні аспекти : [монографія] Х, 2013.
9. Ясинська В. С. Політико-правові засади, зміст та проблеми здійснення демократичного контролю над збройною силою України. *Вісник Національної академії оборони України*. № 6 (19) /2010.

Ресурси курсу

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) Із змінами, внесеними згідно із Законами – Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/psychologicalservice//docs/normatyvni_dokumenty/konstitutsiya-ukrayini.pdf
2. Закон України Про національну безпеку України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241) – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
3. Закон України Про Збройні Сили України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 9, ст.108) – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
4. Закон України Про інформацію (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650) – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
5. Закон України Про громадські об'єднання (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1) – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
6. Закон України Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-15>

7. Закон України Про розвідувальні органи України(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 19, ст.94)Із змінами, внесеними згідно із Законами – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-14_12.
8. Закон України Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 20, ст.99) – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>
9. Закон України Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 45, ст.397) – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>
10. Закон України Про Національну поліцію(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379) {Із змінами, внесеними згідно із Законами – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
11. Указ Президента України {Указ втратив чинність на підставі Указу Президента № 68/2016 від 26.02.2016} Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012>
12. Закон України Про військовий обов'язок і військову службу(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 27, ст.385) – Режим доступу: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12)

Інформація про курс розміщена на сайті дистанційного навчання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

<https://d-learn.pnu.edu.ua/>

Викладач: *Москалюк М. Ф., доцент кафедри політології*